

Nr B 72

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående höjning av ersättningen till vissa växelstationsföreståndare.

(4:e avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ragnar Bergh* (I: B 49) och den andra inom andra kammaren av fru *Boman m. fl.* (II: B 60) har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte göra framställning om att åt telestyrelsen uppdrages att på lämpligt sätt och med beaktande av den relation som år 1947 fanns mellan taxa II-station med 19 abonnenter och taxa I-stationer höja ersättningen till växelstationsföreståndare vid taxa II-stationer till skälig nivå.

Motionerna överensstämmer till sitt innehåll med de till årets förra riksdag väckta likalydande motionerna I: 31 och II: 18 — dock att vissa i de sistnämnda motionerna anförda sifferuppgifter korrigerats.

Över motionerna I: 31 och II: 18 ha, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, yttranden avgivits av telestyrelsen och statskontoret, varjämte Växelstationsföreståndarnas riksförbund beretts tillfälle avgiva utlåtande i ämnet.

Telestyrelsen erinrar inledningsvis om att som i motionerna nämnts vid de mindre stationerna passningen (bundenheten) är den väsentliga faktorn, medan själva arbetet med koppling av samtal m. m. är av underordnad betydelse. Åtagandet att vara föreståndare för de mindre växelstationerna vid televerket låte sig därför mycket väl förenas med andra göromål. Sålunda förekomme det i mycket stor utsträckning att skötseln av en mindre växelstation skedde vid sidan av andra sysslor, såsom hushålls- eller annat hemarbete. Vidare förekomme att växelstationernas skötsel handhades av partiellt arbetsföra eller av äldre personer, vilka därmed bereddes en lämplig sysselsättning. Som regel vore telefonstationen anordnad i föreståndarens bostad. På fyllnadsarbeten av här ifrågavarande slag kunde man knappast ställa den fordran, att det ensamt skulle ge sin utövare full bärgning. De ersättningar, som f. n. utginge för skötsel av de allra minsta växelstationerna, vore icke heller av den storleksordningen, att en person skulle kunna leva enbart på dem, utan de vore — och måste rimligen vara — avvägda med hänsyn till att arbetet vore en bisyssla.

Efter att ingående ha bemött de av motionärerna lämnade uppgifterna angående storleken av utgående ersättningar till föreståndarna vid stationer av olika storlek anför styrelsen vidare följande.

Under här ifrågavarande tioårsperiod ha väsentliga förbättringar genomförts av ersättningarna vid de växelstationer, som här behandlats. Sålunda ha de vid taxa-II-stationerna från televerket och abonnenterna sammanlagt utgående ersättningarna under nämnda tidsperiod ökat med 354 % vid station med 1 abonnent, 167 % vid station med 10 abonnenter och 133 % vid station med 19 abonnenter. Under samma tid har ersättningen (exklusive obekvämbhetstillägget) vid de minsta taxa-I-stationerna (stationsgrupp c) ökat med 132 % i ortsgrupp 2 och 173 % i ortsgrupp 5. Som jämförelse kan nämnas, att lönen till kontorsbiträde i lägsta löneklassen ökat 124 % i lägsta ortsgrupp och 112 % i ortsgrupp 5. När det gäller ortsgrupperingen bör här observeras, att under här berörda tioårsperiod ortsgruppering genomförts av ersättningarna vid taxa-I-stationerna och att för löneplansanställda tjänstemän ortsgrupp 1 slopats.

Motionärerna ha förutsatt, att det skulle vara omsorg om televerkets ekonomi, som förestavat telestyrelsens ställningstagande, när det gällt ersättningen vid taxa-II-stationerna, och göra i anslutning därtill gällande, att telestyrelsen med hänsyn till den dåliga lönsamheten av telefonrörelsen vid ifrågavarande stationer skulle ha lastat över en börda, som rimligen bort bäras av det allmänna, på föreståndarna vid nämnda stationer. I anslutning härtill får styrelsen upplysa om att televerkets utgifter för anläggning, underhåll och drift av landsbygdens manuell betjänade telefonstationer — även stora sådana stationer — ofta icke täckas av inkomsterna från abonnenterna. Tack vare att inkomstöverskott föreligger från de största telefonstationerna i landet, kan dock förlusten vid de övriga telefonstationerna täckas. Telestyrelsen måste med skärpa tillbakavisa påståendet att styrelsen skulle med hänsyn till nämnda förhållanden ha lastat över bördan på föreståndarna för taxa-II-stationerna. Vägledande för styrelsen vid bestämmandet av ersättningen till föreståndare för taxa-II-stationer — liksom av ersättningen till övriga kontraktsanställda föreståndare — har nämligen uteslutande varit, att den skall stå i rimlig proportion till omfattningen och arten av arbetet samt till den bundenhet, som skötsel av växelstationen medför.

Telestyrelsen tillägger upplysningsvis, att vid de förhandlingar, som i år förts mellan telestyrelsen och den personalorganisation, som företräder de kontraktsanställda växelstationsföreståndarnas intressen, Växelstationsföreståndarnas riksförbund, rörande 1958 års ersättningar till nämnda föreståndare, har från styrelsens sida föreslagits, att den vid taxa II-stationerna utgående fasta ersättningen fr. o. m. den 1 januari 1958 skulle höjas från 700 kronor per år och station till 1 000 kronor vid station med 10—19 abonnenter, till 900 kronor vid station med 5—9 abonnenter samt till 800 kronor vid station med 1—4 abonnenter. Detta förslag hade av berörda personalorganisation i dåvarande läge godtagits.

Under återopande av anförda förhållanden och med hänvisning till att ersättnings- och anställningsförhållanden vid här ifrågavarande växelstationer även i fortsättningen lämpligen borde regleras i den ordning, som hittills skett, hemställer styrelsen att motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Statskontoret erinrar om att frågan om avlöningsvillkoren för föreståndarna vid de mindre telefonväxelstationerna var föremål för övervägande av de sakkunniga inom telestyrelsen, vilka utarbetade ett år 1945 framlagt betän-

kande med förslag till åtgärder för förbättring av landsbygdens telefonförhållanden. De sakkunnigas undersökningar hade därvid givit vid handen, att uppdraget att förestå växelstationer med endast 1—19 abonnenter icke kunde giva en person full sysselsättning utan vore att betrakta såsom bisyssla. Dessa stationer borde därför enligt de sakkunnigas mening bibehållas såsom taxa II-stationer, innebärande att det i princip ålåge vederbörande abonnenter att själva svara för kostnaderna för lokal och betjäning vid stationerna i fråga. För åvägabrängande av den åsyftade förbättringen av förhållandena vid dessa stationer förutsatte emellertid de sakkunniga, att föreståndarna skulle beredas gynnsammare ekonomiska villkor på så sätt, att televerket bidroge till föreståndarnas avlönande med lika stort belopp — 30 kronor per huvudabonnemang och år — som abonnenterna regelmässigt borde vara skyldiga att erlägga.

Statskontoret anför vidare följande.

Det i enlighet med de sakkunnigas förslag sedermera genomförda ersättningsystemet synes icke — såsom i motionerna antytts — hava inneburit, att ersättningen till föreståndarna vid taxa II-stationer skulle stå i visst förhållande till det arvode, som utginge till de med telefonarbetet fullt sysselsatta föreståndarna vid de större växelstationerna (taxa I-stationerna). De icke obetydliga löneförbättringar, som inom ramen för det nya systemet efter hand kommit föreståndarna vid taxa II-stationerna till del, utgör resultatet av härutinnan förda förhandlingar mellan telestyrelsen och Växelstationsföreståndarnas riksförbund. I anslutning till 1957 års förhandlingar uppräknades sålunda bl. a. dels den från televerket respektive abonnenterna utgående växlingsersättningen från 46 till 54 kronor per år och abonnemang, dels ock den från televerket numera utgående fasta ersättningen från 500 till 700 kronor för år.

Under hänvisning till det anförda säger sig statskontoret hålla före, att tillräckliga skäl icke föreligga för åtgärder från statsmakternas sida i syfte att få till stånd höjd ersättning till föreståndarna vid taxa II-stationerna. För närvarande förelåge så mycket mindre anledning till dylika åtgärder, som nya förhandlingar rörande ifrågavarande växelstationsföreståndares löneförhöjningar — enligt vad ämbetsverket under hand inhämtat — beräknades komma att äga rum inom den närmaste framtiden mellan telestyrelsen och vederbörande personalorganisation. Motionerna borde därför icke föranleda någon riksdagens åtgärd.

Växelstationsföreståndarnas riksförbund framhåller att orsakerna till att ersättningen till växelstationsföreståndare vid taxa II-stationer kommit att bli eftersläpande i förhållande till ersättningen till föreståndare vid taxa I-stationer äro flera, bland annat att de fackliga möjligheterna varit större, då det gällt att tillvarata de vid de större stationerna anställdas, såväl föreståndarnas som den biträdande personalens intressen. Sålunda vore de större växelstationerna företrädde icke bara av förbundet utan även av Svenska teleförbundet, anslutet till Landsorganisationen, som organiserade den vid växelstationerna anställda biträdande personalen. Då det gällt taxa II-stationerna, hade förhandlingsmöjligheterna varit sämre, då här endast före-

ståndarna vore fackligt organiserade och telestyrelsens ersättningsanbud därför beträffande dessa stationer kunnat framläggas mera i form av dekret än av ömsesidigt sakligt grundat förhandlingsresultat. Förbundet hade under en följd av år framfört förslag om taxa II-stationernas överförande till taxa I, på en gång eller successivt, samt även framlagt olika förslag till ersättningshöjande inom ramen av nuvarande system. Som resultat härav vore bland annat att nämna tillkomsten av »fast ersättning» år 1955 med 300 kronor per år och station, vilken ersättning höjts med 200 kronor under vardera åren 1956 och 1957. Härigenom hade den tidigare mycket stora spännvidden i ersättningen de olika stationerna inom taxa II emellan utjämnats.

Förbundet anför härefter bl. a. följande.

Rimligt synes vara, att alla abonnenter inom riket får möjligheter till telefonförbindelse efter enhetliga grunder. Det system, som televerket praktiserar i fråga om abonnenterna vid taxa II-växelstationerna, förekommer ej vid de andra kommunikationsverken i landet. Postverket befordrar post till orter utan bärkraftigt postmängdsunderlag, men höjer därför inte portot eller fordrar att ortsbefolkningen skall hålla postlokal och betjäning. Statens järnvägar dras med icke bärkraftiga bandelar, men inte höjer man avgifterna just på de linjerna och inte heller begär man att ortsbefolkningen skall ordna med stationshus och ge särskilt bidrag till avlöande av stations- och bangårdsbetjäning. Hittills har vid Statens järnvägar underskott från icke bärkraftiga linjer fått täckas av överskott från bättre linjer, men i år, då SJ icke torde kunna redovisa något överskott, torde ett särskilt anslag beviljas för täckande av förlusten på ekonomiskt icke bärkraftiga linjer. Man skulle kunna säga, att Statens järnvägar härigenom kommer att tillföras ett »kulturanslag» för täckande av underskott på vanlottade landsändars järnvägs-kommunikationer. På liknande sätt, men icke genom att lasta bördorna på telefonabbonenterna och de som åtar sig att förestå erforderliga växelstationer, bör eventuellt televerket få kostnader ersatta i den mån de åsamkas genom åtagande, som ligger utanför ramen för verkets affärsmässiga verksamhet och icke kunna bäras av verket.

Även för televerket självt måste systemet med olika taxor som icke äro motiverade av trafiktekniska skäl, vålla kostnader samt administrativa och organisatoriska olägenheter. Här må endast påpekas de av abonnemangsbestämmelser efter olika grunder uppstående, samt centralstationernas besvär att hålla reda på och bevara överenskommelser, dels mellan en vid varje växelstation utsedd företrädare för samtliga abonnenter och dels mellan enskilda abonnenter och föreståndaren om eventuell högre avgift utöver den fastställda minimiavgiften samt bokföring och inkassering av sådana avgifter med mera.

Vad växelstationsföreståndarna beträffar, innebär uppgörelse med två olika arbetsgivare, telestyrelsen och abonnenterna, bland annat olägenheter som motionen omhandlar.

Förbundet anhåller vidare att statsutskottet med anledning av motionerna måtte föreslå riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära sådan ändring i telefonreglementet, att system taxa II snarast upphör och system taxa I skall gälla för alla abonnenter vid manuella telefonstationer.

Utskottet. I här förevarande motioner har hemställts om en framställning till Kungl. Maj:t från riksdagens sida i syfte att åt telestyrelsen uppdrages att på lämpligt sätt och med beaktande av den relation som år 1947 fanns mellan taxa II-station med 19 abonnenter och taxa I-stationer höja ersättningen till växelstationsföreståndare vid taxa II-stationer till skälig nivå. En avsevärd försämring i nämnda relation skulle enligt motionärerna ha inträtt under tioårsperioden 1947—1957. Såsom av den i det föregående lämnade redogörelsen för innehållet i telestyrelsens yttrande över motionerna framgår, torde emellertid icke med fog kunna göras gällande att så är förhållandet. Motionärerna synes sålunda vid sin jämförelse icke ha beaktat samtliga härför relevanta faktorer, såsom bl. a. vissa till föreståndarna vid taxa II-stationer utgående speciella tillägg m. m. Styrelsen förklarar sig för övrigt vid bestämmandet av här ifrågavarande ersättningar ha väglets uteslutande av den synpunkten, att ersättningarna skall stå i rimlig proportion till omfattningen och arten av arbetet samt till den bundenhet som skötseln av en växelstation i respektive fall medför. Slutligen har erinrats om den höjning av den vid taxa II-stationer utgående fasta ersättning som fr. o. m. den 1 januari 1958 beslutats i anledning av förda förhandlingar mellan telestyrelsen och den organisation som företräder de kontraktsanställda stationsföreståndarna, nämligen Växelstationsföreståndarnas riksförbund. Ej heller statskontoret anser skäl föreligga för den av motionärerna föreslagna åtgärden, medan förenämnda riksförbund åter anser sådan ändring i telefonreglementet böra vidtagas att systemet med taxa II snarast upphör och systemet med taxa I införes att gälla samtliga abonnenter vid manuella telefonstationer.

I vad mån relationerna mellan här ifrågavarande ersättningar är rimliga undandraget sig utskottets bedömande, liksom även skäligheten av f. n. utgående ersättningar till föreståndarna vid taxa II-stationer. I vart fall anser sig utskottet för sin del icke böra ingå på en prövning härav, då enligt dess förmenande berörda frågor närmast har karaktären av lönefrågor och därför först och främst synes böra prövas genom förhandlingar i sedvanlig ordning mellan respektive arbetsmarknadsparter. Utskottet, som således ej finner sig kunna biträda motionärernas yrkanden, hemställer följaktligen,

att motionerna I: B 49 och II: B 60 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 4 november 1958

På statsutskottets vägnar:

EMIL NÄSSTRÖM

Närvarande: se under utlåtandet nr 73.